folklor/edebiyat, cilt:20, sayı:77, 2014/1

GÖK TANRI'NIN TEMSİLCİLERİ: KORUYUCU KUŞLAR

Gülşah Yüksel Halıcı*

Giriş

Çağımızdaki teknolojik ve bilimsel gelişmeler toplumsal ve bireysel yaşama ilişkin değer, tutum ve davranış biçimlerinin değişmesine etki ederek, yaşama dair yeni ve farklı ihtiyaçların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Çağın getirdiği çok hızlı değişim, insanı daha çok bireyselleştirmeye, onu sosyal ilişkilerden ve kültürel bağlarından mahrum bırakmaya, yalnızlaştırmaya doğru sürüklemekte, insanların ortak yaşam alanlarının merkezlerinde törensel, dinsel, kültürel ve sanatsal yapılarının yerini bireysel amaçlı ticaret kuleleri ya da çok katlı AVM'ler almaktadır. Bu içerikte oluşturulan modern kültür daha çok tüketime, hızlı ve genç yaşam tarzına vurgu yaparak kültürel belleği ve bilgeliği yaşamdan soyutlamaya çalışmaktadır.

Küreselleşme sürecinin sunduğu siyasi, sosyal ve ekonomik politikalar, insanlığın ortak mirası olan kültürel değerleri tehdit etmekte ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu açıdan sosyal ve bireysel yaşama ilişkin bu hızlı değişimler antropoloji, psikoloji, sosyoloji, sosyal psikoloji gibi bilimler kadar halkbilimi açısından da dikkat çekici ve irdelenmesi gereken bir husustur. Bu değişim içinde sözlü kültür ve somut olmayan kültürel mirasa ilişkin ürünlerin korunması, güncellenerek yaşatılması hem

* Bozok Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı Araştırma Görevlisi.

kültürün devamlılığı ve kültürel ekonomik katma değer üretimi hem de bireyin kültürel köklerinden beslenerek bilgeleşmesi ve yalnızlaşmaması açısından çok önemlidir. Bu bağlamda UNESCO'nun 17 Ekim 2003 tarihinde kabul ettiği Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile somut olmayan kültürel miras olarak adlandırılan kültür varlıklarının korunması amaçlanmış ve 2006 yılında SOKÜM'ün Korunması Sözleşmesi'nin yürürlüğe girmesiyle somut olmayan kültürel mirasa verilen önem pekiştirilmiştir. UNESCO tarafından yürütülen bu çalışmalar bilim insanları ve özellikle halkbilimciler tarafından izlenerek somut olmayan kültürel miras konusunda araştırmalar yapılarak koruma altına alınmasında öncülük etmeleri önemsenmelidir.

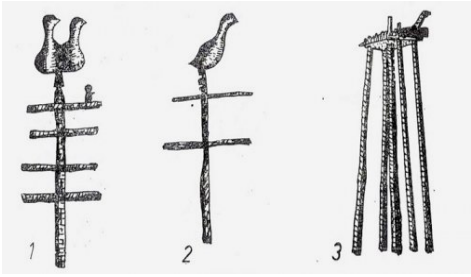

Şekil 1: ICOM 2004 Seoul Amblemi: Sotdae

Bu çalışmada, UNESCO tarafından organize edilen ve Asya'da ilk kez düzenlenen "20. Uluslararası Müzeler Konferansı'nda" resmi sembol olarak da seçilen Sotdae'in (koruyucu kuşun) Güney Kore kültüründeki yeri, insanların yaşamına etkisi, günümüzde yaşatılması, uygulanması ve farklı isimlerle anılan bu koruyucu kuşun Türk kültüründeki yeri, uygulama alanı "Uygulamalı Halk Bilimi ve Mitoloji" bağlamında incelenecektir.

Türk Mitolojisinde Koruyucu Kuş

Türk mitolojisinde kuş önemli figürlerden biridir. Orta Asya'da Türklerin yaşam alanlarında çeşitli kalıntı ve buluntularda kuş figürünün oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Özellikle bunların mezar kalıntıları olması, Türk halk inanışlarında kuşa bir anlam yüklenildiğini göstermektedir. Orta Asya Türk devlet ve boylarının dini inanışlarında etken olan "Gök Tanrı" inancı ile kuş figürüne yüklenen anlam arasında bir bağlantı kurulmuş ve gökte uçmaları sebebiyle tanrı, tanrının temsilcisi ve koruyucu ruh olarak görülmüşlerdir.

Şekil 1: Yakut Türklerinin Çift Başlı Kartalı

Eski Türk boylarının kutsal sembollerinin hep doğan ve kartal türünden kuşlar olduğu (Ögel, 1993:593), Orta Asya Türk inanışlarında kartalın tanrı sembolü olduğu, Türk boylarının kendilerine birer yırtıcı kuşu ongun olarak seçtikleri bilinmektedir (Çal, 2011:236). Türk mitolojisine ve bu konuda yapılan alan araştırmalarına bakıldığında kuşlara ve kuş türlerine ilişkin farklı inanışlar vardır. Göktürk ve Uygurlarda kartal ve

yırtıcı kuşlar hükümdar ya da beylerin timsali, koruyucu ruh ve adaletin simgesidir (Çoruhlu, 2002:134). Uygurların kuş tanrıları vardır. Tanrılık vasıflarının yanında kuş, ayrıca iyi ve kötü ruh olarak da günlük yaşayışta rol oynamıştır. Söz gelimi, kuğu kuşları gebe kadınların koruyucusu kabul edildiklerinden dokunulmazlık kazanmışlardır (Ersoylu, 1981:86). Ayrıca Göktürklerde anka, mezarlara işlenen önemli bir figürdür (Çal, 2005:535). Avrupa Hun Devletinde kartal gök tanrı olarak görülmektedir (Öney, 1971:158). Yakutlarda kuğu çocukları koruyucu ruh (Çal, 2011:233), kartal ise Şaman ve ışığın yaratıcısıdır (Öney, 1971:170). Altaylarda ise kartal tanrının sembolüdür (İnan, 1972:105). Alıntılarda da görüldüğü gibi Türklerde "Gök Tanrı" inancının kuvvetli olması ile yırtıcı ve kuvvetli kuşları sembol olarak seçmeleri arasında bir ilişki vardır. Tanrının koruyuculuğu ile kartal ve diğer yırtıcı kuşların temsil ettiği kuvvet, bir korunma güdüsüyle insanların kendilerini kuvvetli ve güvende hissetme duygusu ile ifade edilmektedir.

Koruyucu ruhları temsil eden kaz, turna, tavus gibi bazı kuşların Türk cemiyetinde kanat, kemik veya tüylerinin Şamanlık, alplık, hâkimiyet, kuvvet, cesaret, kız-güzellik, uğur, bereket, niyet ve süs unsuru olarak kullanıldıklarını biliyoruz. Reyhan Karamağralı'nın Tokat'ta tespit ettiği, Mehmet Çelebi'nin 742/1341 tarihinde ölen oğlu için hazırlanan kitabesindeki turna, koruyucu ruhun sembolüdür (Akt. Elçin, 1997:63-75). Kâşgarlı Mahmud, Uygur Türkleri devirlerinde alpların tulgalarının tepelerine şahin kanadı taktıklarını kaydeder (Esin, 1973:713). Altay Türkleri Şaman cübbelerinin omuzlarına puhu ve baykuş tüylerinden birer demet takılırdı. Bu demetler iki kartalı ya da iki şahini temsil ederlerdi (Elçin, 1997:63-75). Ayrıca Altaylardaki Altay Buuçan destanındaki kahramanın iki sunguru hem evini düşmanlarından korumakta hem de öldüğünde cesedini beklemektedir (Aça, 2002:79-80). Bu destandan yola çıkarak gerek Orta Asya'daki gerekse Anadolu'da bulanan mezar taşlarındaki kuş motifleri insanların ölüyü tekrar ziyaretine kadar onu bekleme, koruma düşüncesini ifade edebilir mi? (Çal, 2011:237). Yakut Türkleri yaşadıkları alanlara uzun bir sırık dikip, bu sırığın tepesine ağaçtan yontulmuş kuş koyarlardı. Bu kuşa genel olarak "Gök Kuşu" derlerdi. Yakut Türkleri ise bu kuşa kendi lehçelerinde "Öksökü" adını vermişlerdi. Onlara göre bu sırık da "Göğün Direği" idi. Bu sırığın göğe kadar uzandığını ve gökte tanrının kuvvet ve kudretiyle birleştiğini kabul ediyorlardı. Yakut Türklerinde "Gök Direği" şeklinde görülen sütun, Orta Asya ve Sibirya mitolojisinde daha ziyade "Hayat Ağacı" olarak tarif edilmiştir. Yakut Türklerinde bu gök sırıklarının ucunda çift başlı kartal bulunurdu. Kartal, tanrının çocuklarının ruhunu taşırdı. Bu sırıkta bulunan kuşlar bir çocuk doğacağı zaman sırıktan inip ona ruh verirlerdi. Çift başlı kartal diğer kuşların koruyucusu ya da atası idi (Ögel, 1993:597-598). Ayrıca Türk boy ve toplulukları köyün ortasına kartal heykelleri dikmişler ve inançları gereği kartalın koruyucu gücünden yararlanmışlardır. Yine çeşitli Türk devletlerinin bayraklarının üzerinde kuş sembollerinin bulunmaktadır (Ögel, 1995:173). Görüldüğü gibi Türklerin inançları ve şaman gelenekleri sosyal yaşamlarında yerini almıştır. Gelenekleri ve inançlarının gereği kutsal saydıkları değerlere ilişkin ritüellerini yerine getirerek onların gücünden yararlanmış ve korunma güdüsünü tatmin etmişlerdir. Bunun için mitolojik anlam içeren sembolleri yani kuşları yaşam alanlarının merkezine taşımışlardır. Türklerin bağımsızlık sembolü olan bayrakları üzerinde de

kuş motifleri bulunması, hem mitolojik kuşların koruyuculuğundan yararlanma hem de mitolojik değerlerini ve inançlarına bağlılıklarını göstermeleri açısından önemlidir.

Güney Kore Mitolojisinde Koruyucu Kuş

Güney Kore mitolojisinde koruyucu kuş, Budizm öncesi döneme dayanır. Kuşların koruyuculuğuna ilişkin inanç Şamanizm ile ilgilidir. Bu mitolojik kuşlar efsanevi hayat ağaçlarının üzerinde bir gök tanrısını veya tanrıçasını temsil etmiştir. Kore halkı Üç Krallık (M.Ö. 57'den M.S. 668'e kadar) döneminden beri Sotdae'i inşa etmişlerdir. Güney Kore'ye bu gelenek, günümüzde hâlâ örneklerine rastlanan Şamanik kültürün etkilerinin bulunduğu Kuzey Asya'dan gelmiştir. Sotdae Güney Kore'de,Dolgalılar, Somayedler, Yenisey Ostyaklar ve Yakutlar Dolga ve Ostyak örneğinde olduğu gibi kutsal bir direğin üzerine 8. yüzyıldan beri yapılmaktadır (Van Der Sluijs, 2002:24-25).

Şekil 1: Güney Kore Sotdae

Güney Kore'de köylerin girişlerinde üzerinde güzel kuş heykellerinin bulunduğu uzun tahta direkler görülebilir. Nazik ve narin olan bu kuşlar köylüleri koruyan, refah ve huzur yeminlerini Tanrı'ya ulaştıran elçi vazifesindeki Sotdaelerdir. Her yılın başında ayinlerin ortasında kurulurlar ve ayrıca kötülüklere karşı korur aynı zamanda köylüleri ümitleri ve istekleri ile uyum içerisinde tutar. Sotdae kuşları insanoğlunun en derin isteklerinin zarif bir mecazıdır: Başarılı ve sakin bir hayatın garantisi. Başka hiçbir nesne insanoğlunun şu anda olması imkansız olan gelecekte bir yerlerde bekleyen bir şeyi istemesini daha iyi ve daha güzel tasvir edemez (Scheiner, 2004:70).

Günümüzdeki modern halk sanatına ve geleneğine kanıt niteliği taşıyan birçok halk inanışı vardır. Sotdae, Kore halk sanatının en yaygın olarak bilinen örneklerinden bir tanesidir. Sotdae, Kore'deki halkın inançları doğrultusunda inşa edilmiş, üzerinde kuş figürü olan tahta direk ya da taş bir sütundur (Yoon, 2005:26). Yabancılar tarafından Kore yarımadasına yapılan iki istila insanları hükümetin halkı koruyamayacağına ve onların kendilerini korumaları gerektiğine inandırmıştır. İnsanlarda büyüyen bu bilinçle, Sotdae, köy koruyucusu olarak yaygınlaşmış ve halk inancı olarak derin köklere sahip olmuştur (Kugöwön, 2002: 334-335). Geleneksel olarak, Sotdae'in köylüleri koruduğuna ve onların refahını artırdığına inanıldığı için, Sotdaeler köylerin girişlerine yakın yerlere inşa edildi. Birçok kültürde olduğu gibi eski Kore'de de gökyüzü ruhların bölgesi olarak kabul edildi. Bu sebeple yüksek yerler, dağlar, uzun ağaçlar ve yüksek direkler düşük fiziksel dünya ile yüksek ruh bölgeleri arasında iletişim ve ulaşımın daha etkili olabileceği yerler olarak görüldü (Rector, 2002:7).

Sotdae genellikle yalnız kurulmuştur, ancak bazen Jangsueng (Kore totem heykelleri), doltap (taş ile inşa edilmiş bir pagoda) veya Sinmok (kutsal ağaçlar) ile

birlikte inşa edilir. Sotdae bölgelere göre değişik isimlere sahiptir. Jeolla Bölgesi'nde Soju, Sojutdae, Gangwon ve Hamhong Bölgelerinde Soldae, Gyeongsang Bölgesi'nin kıyı kesimlerinde Byeolsindae ve Hwanghae ile Pyeongan İl Bölgelerinde Sotdaek'tir. Diğer isimleri ise Pyojutdae, Ggeoritdae, Susalmok ve Seonangdae'dir. Sotdae üzerine heykel kuş veya kuşların tünediği bir direktir. Sotdae genelde tahtadan yapılır, ancak Honam Bölgesi'nde (ülkenin güneybatı bölümü) Sotdae'in taştan yapıldığını görmek mümkündür ve bazı bölgelerde metalden olanlara da rastlanır. Sotdae kuşları; yaban kazları, martı, tepeli kelaynak, Kore saksağanları ya da karga olabilir, fakat en yaygını ördeklerdir (Rector,2002:7). Ördekler Sotdae'e önemli bir sembolik anlam vermektedir. Suda, karada, havada ve hatta suyun altında gidebilirler. Suyla olan ilişkileri yüzünden, ördeklerin yağmuru ve gök gürültüsünü kontrol etme, sellerde hayatta kalma ve köyleri yangından koruma yeteneklerinin olduğu düşünülüyor. Bu inanç eski tarım toplumlarında insanlara ördeklerin bir koruyucu olduğunu düşündürdü.

Sotdae'in üzerindeki kuş figürleri mümkün olduğunca özenle şekillendirilmiştir ancak bazen sadece Y veya ┐ şekline indirgenmiştir. Sotdae'in üzerindeki kuşların sayısı birden üçe kadar olmak üzere köyden köye farklılık göstermiştir. Genellikle bir Sotdae'in üzerinde bir kuş oturmaktadır, ancak bazen direğin üzerinde bulunan Y şeklindeki dalın üzerinde ya birbirine bakan ya da aynı yöne bakan iki veya üç kuş bulunabilir. Kuşların sayısı ile ilgili kesin bir şey bilinmiyor fakat bir direkteki kuş sayısı 'qi'nin tamamlanmak zorunda olduğu yerlerin sayısına göre belirlendiği varsayılıyor (en.vikipedia. org).

Sotdae'in kökeni hakkında kesin bir bilgi yoktur. Ancak insanlar tarıma başladığından ve tarıma dayalı köyler esas alınarak toplumun birimleri oluştuğundan beri Sotdae bir köy koruyucusu olarak kabul edilmiştir. Sotdae kuşlarının kafalarının yönü değişkenlik gösterir. İnsanlar Sotdaeleri tarım yapabilmek için daha ılımlı bir hava veya kuzeyden direkt yağış getirmesi ümidiyle diktirdiler. Bazen Sotdaelerin yüzünü, kuşların kötü ruhları alıp götürdüğüne emin olmak için köyün dışına çevirirler. Ayrıca Sotdae daha sonra, kutlama ve anma sembolü olarak da inşa edilmişledir. Örneğin, bir ailenin oğlu Gwageo adlı kamu hizmeti sınavını geçince, evin avlusunda bir Sotdae kurulur (en.vikipedia. org).

Şekil 1: Eskişehir Kent Park Sotdae ve Jang-Seung Heykelleri

Günümüzde modern şehirli Koreliler için Sotdaelerin park ve eğlence yerlerinde yapılmaları önemsenmektedir. Çizimleri ve inşalarının kolay olması, siluet halinde bile kolaylıkla hatırlanabiliyor olmaları ve belli bir uzaklıktan görülebildikleri için mahallelerde ve parklarda buluşma noktası olarak ya da büyük bahçe eğlencelerinde

sınır olarak belirlemekte kullanılabilir. Türk-Kore dostluk hareketi bağlamında 2007 yılında Eskişehir, Kent Park'a dostluk anıtı dikilmiştir. 2009 yılında ise yine aynı parka Sotdae ve Jang-Seung anıtları dikilmiştir. Kenthaber gazetesinin 11 Haziran 2009 tarihli gazetesinde haber şu şekilde verilmektedir: "Eskişehir'de, Güney Koreli heykeltıraşların yaptığı anıtlar bir parkta törenle açıldı. Eskişehir'in kardeş şehri Güney Kore'nin Paju kentinden gelen heykeltıraşlar tarafından yapılan, bolluğu ve refahı simgeleyen anıtlar, Gökmeydan Mahallesi'nde bulunan Kent Park'a yerleştirildi. 2 yıl önce aynı parkta açılan Türk Kore Dostluk Anıtı'ndan sonra Jang-Seung ve Sot Dae anıtları da, Eskişehirli Kore gazileri ile Güney Kore'den gelen delegasyonun da aralarında bulunduğu çok sayıda davetlinin katılımıyla açıldı. Paju Belediyesi Genel Müdürü Kim Myung Jun, Eskişehir Kent Park'a Kore izleri taşıyan bir anıt daha kazandırmaktan duydukları mutluluğu dile getirerek, "Kore'de köylerin girişine konulan Jang-Seung ve Sot Dae anıtları, köylerdeki bolluğu ve refahı simgeliyor. Kent Park'ı gezmeye gelenler, bu anıtlar sayesinde iki ülke arasındaki dostlukları hatırlayacak" diye konuştu. Park ve eğlence yerlerinde yapılan Sotdaeler dışında, Sotdaeler hediyelik eşya olarak da üretilmekte ve tişörtlere de basılmaktadır. Bu bağlamdan hareketle Sotdaeler kendilerini farklı uygulama alanlarında bulmuşlardır. Yine bu uygulamayla birlikte mitolojik ögelerin kültür ekonomisine katkısı göz önünde bulundurulmalıdır. Bu konu ayrı bir çalışma konusu olabileceğinden kültür ekonomisi boyutuna değinilmemiştir.

Sonuç

Orta Asya Türk devlet ve boylarının dini inanışlarında yer alan "Gök Tanrı" inancı ile kuşa yüklenen anlam arasında bir bağlantı kurulmuş ve gökte uçmaları sebebiyle tanrı, tanrının temsilcisi ve koruyucu ruh olarak görülmüşlerdir. Göktürklerde, Uygurlarda, Avrupa Hun Devletinde, Yakutlarda, Altaylarda kartal ve yırtıcı kuşlar hükümdar ya da beylerin timsali, koruyucu ruh ve adaletin simgesidir. Orta Asya Türk boyları yaşadıkları alanlara uzun bir sırık dikip, bu sırığın tepesine ağaçtan yontulmuş kuş koyarlardı ve bu köyü koruduğuna inanmışlardır. Güney Kore mitolojisinde koruyucu kuş, Budizm öncesi döneme dayanır ve kuşların koruyuculuğuna ilişkin inanç Şamanizm ile ilgilidir. Bu mitolojik kuşlar efsanevi hayat ağaçlarının üzerinde bir gök tanrısını veya tanrıçasını temsil etmiştir. Sotdae Güney Kore'de, Dolgalılar, Somayedler, Yenisey Ostyaklar ve Yakutlar Dolga ve Ostyak örneğinde olduğu gibi kutsal bir direğin üzerine 8. yüzyıldan beri yapılmaktadır. Köylerin girişlerinde üzerinde kuş heykellerinin bulunduğu uzun tahta direkler bulunur. Bu kuşlar köylüleri koruyan, refah ve huzur yeminlerini Tanrı'ya ulaştıran elçi vazifesindeki Sotdaelerdir.

Orta Asya'dan Anadolu'ya kadar birçok kültürle yüz yüze gelmiş ve bunlardan sentez yaparak kendine en uygun bir yaşam tarzı yaratan Türkler, bu zengin kültürel miraslarını koruma, yaşatma ve uygulama konusunda sistemli bir yaklaşım gösterememiştir. Oysa Güney Kore Hükümeti 1997 yılında bütün halka anket yaparak kültürünü temsil eden değerlerin listesini çıkarmak istemiştir. Güney Kore Hükümeti, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve bu bakanlığın bir birimi olan Kültürel Miras Müsteşarlığı Somut Olmayan Kültürel Hazine (SOKÜH) sistemi geliştirerek, kültürel miraslarını koruma ve uygulama konusunda çalışmalar yapmaktadırlar. Bu bağlamda Güney Kore'de Sotdae isminde

anılan koruyucu kuş, köylerde, sanat müzesinde, parklarda, hediyelik eşya ve kıyafetlerde uygulanmakta ve yaşatılmaktadır.

Kaynakça

Açа, Mehmet. "Şamanlığa Geçişteki Ölüp Dirilme Ritüelinden Türk Destanlarındaki Ölüp Dirilmeye", *Millî Folklor*, Sayı 54, 2002:75-85.

Çal, Halit."Orhun Anıtları 2000 Yılı Kazısı: Karakuş Tasvirli Sembolik Lahit", *XIV. Türk Tarih Kongresi 9-13 Eylül 2002 Kongreye Sunulan Bildiriler***,** 3.cilt, 2005:525-550.

Çal, Halit. "Erzincan Çayırlı İlçesi Mezarlarında Kuş Motifi", *Millî Folklor,* Sayı 89, 2011:220-239.

Çoruhlu, Yaşar. *Türk Mitolojisi'nin Anahatları,* Kabalcı Yayınevi, İstanbul.2002.

Elçin, Şükrü. *Halk Edebiyatı Araştırmaları-1,* Akçağ Yayınevi, Ankara.1997.

Ersoylu, Halil (1981), "Türk Dünyasının Düşünce, Dil ve Edebiyatındaki Bazı Kuşlar", *Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi,* sayı. 11 s.76-125.

Esin, Emel. "Alp Şahsiyetinin Türk Sanatında Görünüşü," *Türk Kültürü,* Sayı 94. 1973:713.

İnan, Abdülkadir. *Tarihte ve Bugün Şamanizm,* Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara. 1972.

Kugöwön, Kungnip. *An Illustrated Guide to Korean Culture: 223 Traditional Key Words,* Hakgojae Publishad Co. Seoul.2002.

Ögel, Bahaeddin. *Türk Mitolojisi I,* Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.1993.

Ögel, Bahaeddin. *Türk Mitolojisi II,* Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.1995.

Öney, Gönül."Anadolu Selçuk Mimarisinde Avcı Kuşlar Tek Ve Çift Başlı Kartal", *Malazgirt Armağanı*, Ankara. 1971:139-172.

Rector, Gray. "Sotdae – a Symbol Worth Saving", *Korea Joongang Daily,* 06 September, 2002:7.

Scheiner, Tereza. "On Ethics, Museums, Communication and The Intangible Heritage", *20. Genaral Conference of Museums*, Seoul, Sauth Korea, 2004:70.

Van Der Sluijs, Marinus Anthony "Korea's Prehistoric Past", *The East Asian Monthly Business Newspaper*, S.9, 2002:24-25.

Yoon, Take-lim. *Cultural Landscapes of Korea,* The Academy of Korean Studies, Korea.2005.

İnternet Tabanlı Kaynaklar:

http://icomkorea.org/icom2004/home.htm Erişim Tarihi: 06.06.2012

http://en.wikipedia.org/wiki/Sotdae Erişim Tarihi: 09.05.2012

http://keibooiwa.sblo.jp/article/34478562.html Erişim Tarihi: 06.06.2012

http://www.turktotalwar.com/index.php?topic=2408.0. Erişim Tarihi: 06.06.2012

http://sotdae.en.ec21.com/ Erişim Tarihi: 06.06.2012

http://www.kenthaber.com/ic-anadolu/eskisehir/Haber/Genel/Normal/g-koreli-heykeltiraslardan-anit/53d28c89-be1d-4ac3-bfe8-eeb6f5145646 Erişim Tarihi: 07.06.2012

http://www.korea-fans.com/forum/konu-neungkang-sotdae-art-museum.html Erişim Tarihi: 06.06.2012

Özet

GÖK TANRI'NIN TEMSİLCİLERİ: KORUYUCU KUŞLAR

UNESCO tarafından organize edilen ve Asya'da ilk kez düzenlenen "20. Uluslararası Müzeler Konferansı'nda" resmi sembol olarak Sotdae (koruyucu kuş) seçilmiştir. Türk mitolojisinde kuş önemli figürlerden biridir. Orta Asya'da Türklerin yaşam alanlarında çeşitli kalıntı ve buluntularda kuş figürünün oldukça yaygın olduğu görülmüştür. Orta Asya Türk devlet ve boylarının dini inanışlarında yer alan "Gök Tanrı" inancı ile kuşa yüklenen anlam arasında bir bağlantı kurulmuş ve gökte uçmaları sebebiyle tanrı, tanrının temsilcisi ve koruyucu ruh olarak görülmüşlerdir.

Orta Asya Türk boyları yaşadıkları alanlara uzun bir sırık dikip, bu sırığın tepesine ağaçtan yontulmuş kuş koyarlardı ve bu köyü koruduğuna inanmışlardır. Güney Kore mitolojisinde de koruyucu kuş, Budizm öncesi döneme dayanır. Kuşların koruyuculuğuna ilişkin inanç Şamanizm ile ilgilidir. Bu mitolojik kuşlar efsanevi hayat ağaçlarının üzerinde bir gök tanrısını veya tanrıçasını temsil etmiştir. Kore halkı Üç Krallık (M.Ö. 57'den M.S. 668'e kadar) döneminden beri Sotdae'i inşa etmişlerdir. Köylerin girişlerinde üzerinde kuş heykellerinin bulunduğu uzun tahta direkler bulunur. Bu kuşlar köylüleri koruyan, refah ve huzur yeminlerini Tanrı'ya ulaştıran elçi vazifesindeki Sotdaelerdir

Türk kültüründe ve Güney Kore kültüründe büyük bir öneme sahip ve farklı isimlerle anılan bu koruyucu kuşun Türk kültüründeki ve Güney Kore kültüründeki yeri, insanların yaşamına etkisi, günümüzde yaşatılması ve uygulama alanı "Uygulamalı Halk Bilimi ve Mitoloji" bağlamında incelenmiştir.

Anahtar Sözcükler : Türk Mitolojisi, Koruyucu Kuş, Sotdae, Uygulamalı Halkbilim

Abstract

REPRESENTS OF SKY GOD: PROTECTIVE BIRDS

In the "20. International Museums Conference" organized by UNESCO and firstly arranged in Asia; Sotdae (protective bird) is chosen as the official symbol. In the Turkish Mythology, bird is one of the important figures. It is found that the bird figure is rather common in various remnants and foundlings in the living areas of Turkish people in Central Asia. A connection is built between "Sky God" belief which takes place in the religious beliefs of Central Asian Turkish countries and tribes and the meaning of the bird. Because the birds are flying in the sky, they have been seen as the represent of God and protective soul.

Turkish tribes in Central Asia had erected a long stick in the areas they live and they put a bird which is chiseled from wood on the top of this stick and they believed that this protects the village. In the South Korean Mythology, the protective bird is also based before Buddhism period. The belief that the birds are protective is related with Shamanism. Those mythological birds represented a sky god or goddess on the legendary life trees. The Korean folk had built Sotdae since Three Kingdom (from B.C. 57 to A.D. 668). In the entrance of their villages, there are long wooden columns on which there are bird statues. These birds are the Sotdaes which protects the villagers, and delivers the peace and presence adjurations as an ambassador to the God.

The place of this protective bird in Turkish culture and South Korean culture which has a great importance in Turkish culture and mentioned by different names; their effect on humans life, keeping alive them today and its application area in terms of "Practical Folklore and Mythology" is examined.

Keywords: Turkish Mythology, Protective Bird, Sotdae, Practical Folklore.

Ekler:

Şekil 5 Günümüzde Rusya Topraklarında Yaşayan Moğol Buryat Boyu'ndan
(http://www.turktotalwar.com/index.php?topic=2408.0)

Şekil 6 Tunguz Boyu Evenkilerden
(http://www.turktotalwar.com/index.php?topic=2408.0)

Şekil 7: Neungkang Sotdae Sanat Müzesi
(http://www.korea-fans.com/forum/konu-neungkang-sotdae-art-museum.html)

Şekil 8: Hediyelik Eşya Olarak Sotdae
(http://sotdae.en.ec21.com/)

Şekil 9: Sotdae Baskılı Tişört
(http://keibooiwa.sblo.jp/article/34478562.html)